

**OBECNÁ PSYCHOLOGIE II. –
PSYCHOLOGIE PROŽÍVÁNÍ, MOTIVACE A VOLNÍCH PROCESŮ**

PSY 106

DENNÍ STUDIUM

Fakulta sociálních studií MU
2007

OBECNÁ PSYCHOLOGIE – PSYCHOLOGIE PROŽÍVÁNÍ, MOTIVACE A VOLNÍCH PROCESŮ

Určeno pro:

denní bakalářské studium psychologie

Realizace:

v jarním semestru akad. roku 2006-07, přednáška 1/14 dní, cvičení sk A+B v týdnu s přednáškou (před Velikonočním pondělím lichým dle ISu, po Velikonočním pondělím sudém), cvičení sk C+D v týdnu bez přednášky (před Velikonočním pondělím sudém dle ISu, po Velikonočním pondělím lichým)

Vyučující:

Mgr. Miroslav Šípula ([miro\(zavináč\)fs.s.muni.cz](mailto:miro(zavináč)fs.s.muni.cz))

Mgr. Tomáš Řiháček ([21252\(zavináč\)mail.muni.cz](mailto:21252(zavináč)mail.muni.cz))

Konzultace: viz osobní vizitky vyučujících v ISu (<http://www.is.muni.cz/lide/?uco=8530> , <http://www.is.muni.cz/lide/?uco=21252>); kdykoliv po předchozí domluvě e-mailem; konzultace prostřednictvím e-mailu a v diskusní skupině předmětu - průběžně

Požadavky k zápočtu a zkoušce

Pro získání kreditů je třeba získat **zápočet** a úspěšně absolvovat **zkoušku**.

Zápočet student/ka získá za:

1. **vypracování písemné práce** (viz níže, bodově hodnoceno)
2. **aktivní účast na seminářích** (bodově hodnoceno)
3. podíl na vytváření **databáze testových otázek** v e-learningovém systému ELF (<http://www.phil.muni.cz/elf> - předmět PSY106), upřesňující informace k tomuto úkolům budou zveřejněny tamtéž)
4. aktivní účast ve třech **workshopech** v systému ELF (<http://www.phil.muni.cz/elf> - předmět PSY106). Účast zahrnuje (v zadaných termínech) odevzdání tří reflexí (každé přibližně v rozsahu 1-1,5 strany), přečtení a zhodnocení stanoveného počtu prací ostatních studentů vč. vlastní práce. Studentské hodnocení těchto textů slouží k vlastní sebereflexi a diskusi, nebude hrát roli při závěrečném hodnocení předmětu.

Témata workshopů:

Jak zacházíme se svými emocemi?

Jak zvládám překážky?

Jak jsem výkonově motivován/a?

Zkouška má podobu písemného testu (bodově hodnoceno).

Průběžný test

Student/ka má v polovině semestru možnost získat zvláštní bodové hodnocení (bonus 4 bodů) za úspěšné zvládnutí průběžného znalostního testu. Absolvování testu je nepovinné. Forma, podmínky a termín budou upřesněny po domluvě.

Požadavky k písemné práci

Minimální počet znaků: 7200 (= 4 normostrany)

Problémová práce na téma „Co by bylo, kdyby nebyly emoce?“ Práce bude hodnocena podle následujících kritérií:

1. Počet různých oblastí života, v nichž se uplatňují emoce, prožívání.
2. Bohatost, hloubka, zajímavost vlastních myšlenek.
3. Konfrontace vlastních nápadů s poznatky z literatury.
4. Míra systematickosti zpracování.

Písemná práce bude přijata ve vytištěné podobě na sekretariátu katedry, může být vložena do osobní schránky vyučujícího (u dveří pracovny) nebo může být odeslána na adresu katedry poštou.

Termín odevzdání příp. odeslání dle poštovního razítka: pondělí 16. 4. 2007. Práce výjimečně odevzdané (odeslané) po tomto termínu budou přijaty s podmínkou srážky 2 bodů za každý den zpoždění. Nejpozději v den odevzdání (odeslání) student/ka vloží (zcela shodnou) elektronickou verzi práce do systému ELF. Hodnocena bude vytištěná verze práce.

Poznámky:

Přestože může název práce evokovat představu volné literární úvahy, mělo by její zpracování odpovídat odborné problémové práci (odborné zpracování tématu). Proto vybízíme k dostatečnému využití literatury. Práce by měla prokázat orientaci v oboru, předpokládá nejen uplatnění fantazie, ale hlavně systematické zpracování.

Práce musí být vytvořena výhradně pro předmět PSY106, tj. text práce se nesmí shodovat s textem nebo nápadně podobat textu, který vznikl pro účely jiného předmětu. Odevzdáním práce student/ka stvrzuje, že je výhradním autorem/kou textu, respektuje řádné způsoby citace a bere na vědomí, že práce bude uložena v elektronickém archívu předmětu a původnost práce bude prověřena systémem pro odhalování plagiátů.

Příklady prací budou k dispozici v systému ELF.

Základní okruhy ke studiu

I. Emoce, citové zážitky

Pojem emoce, cit

- obecná charakteristika, psychologický význam pojmu, popis, subjektivita, komplexnost, vazba na poznávací procesy, dimenze emocí, polarity prožívání, emoce a hodnocení situace, komplexní podmínky citů, fyziologická / psychologická (zážitek, cit) / motorická (jednání a výraz) stránka emocí, pojetí emoce jako adaptace, jako deficitu informace, kritická pojetí emoce, odmítání psychologického konceptu emoce a redukcionismus, historické hledisko, model struktury emocí, racionální a experienciální konceptuální systém

Charakteristika emocí

- komplexnost emocí, ontogeneze - diferenciací emocionálních reakcí, polarity emocí, příklady charakteristik a znaků emocí, „racionalita“ a „iracionalita“ emocí, selektivní a tonizující (dynamizující) vliv emocí, odraz selektivity v kognitivních procesech, vztah emocí a motivace, systémový charakter emocí, polarita emoce - lhostejnost a vztah k jáství, nejpodstatnější znaky emocí

Funkce emocí

- regulační (emoce a rovnovážný stav organismu, psychiky), adaptační, orientační, hodnotící, integrační, motivační, interpersonální, dynamizující - aktivační úroveň (Yerkes-Dodsonův zákon), organizační, určující hodnoty lidského bytí, signální
- stručná charakteristika evoluce emocí, účelnost a příčinnost, psycho-evoluční teorie emocí a její kritika, prototypické (vrozené) emoce
- odraz emocí v systému hodnot, postojích, potřebách, procesu hodnocení, motivaci a vůli

Aktuální geneze emoce

- geneze emoční reakce, podíl jednotlivých mozkových center, nevědomé emoce, percepční obrana
- emocionální prožívání z hlediska časového průběhu, model typického průběhu afektu

Druhy emocí

- klasifikace citových zážitků: nálady, citová zbarvení obsahů vědomí, afekty, vášně, tzv. vyšší city, příklady systematického uspořádání emocí, model Johari, tzv. základní emoce, problematika rozlišování emocí a citů

Emoce a ostatní psychické funkce

- vztah k motivaci, interakce s jednotlivými kognitivními procesy (vnímáním, pamětí, učením, myšlením atd.), jednota afektivních a kognitivních procesů, tzv. fraktální logika afektů,

Emoce a osobnost

- citové charaktery, úzkostnost, neuroticismus, sebekontrola
- emocionalita, temperament, vlastnosti emocionality, potlačované afekty, citová zralost
- emocionální inteligence
- sebecit

Sociokulturní kontext emocí

- kulturní determinanty emocí, standardy chování, vliv systému symbolů kultury, kulturní rozdíly v prožívání emocí, výzkum primárních emocí
- emoce ve vztahu: výrazové projevy emocí, úloha emocí a citů v sociální komunikaci, mimika, kinezika, dotyk, popis mimického výrazu základních emocí, vliv emočního výrazu na prožívanou emoci, úmyslná kontrola emocí a jejich výrazů, soulad a nesoulad mezi prožitkem a výrazem, sociální vztahy jako základní zdroj emocí, jiné podmínky vzniku emocí - vnitřní (a jejich obvyklý sociální rozměr) + vnější

Typické periferní a viscerální projevy emocí

- příklady typických psychofyziologických změn provázejících průběh emocí a způsob jejich zkoumání
- psychosomatika, stres – distres a eustres, typický průběh stresové reakce (obecný adaptační syndrom), příklady typických stresorů (frustrace, konflikty, ...), typický průběh reakce v havarijních a katastrofických situacích
- fyziologický základ emocí, neurofyziologie, sympatikus, parasympatikus, neurohumorální regulace, periodicita, rytmicita
- vliv farmak a drog (alkohol)

Ontogeneze emocí

- vývoj emocí, nepodmíněný reflex, klíčové podněty, diferenciací emocí, obecné tendence při vývoji emocí / citů
- charakteristika jednotlivých vývojových fází z hlediska emočního prožívání

Způsoby zkoumání citových zážitků

- psychofyziologický přístup, zkoumání výrazových projevů, introspekce, psychoanalytický přístup, zkoumání role konstitučního základu, modelování emočního chování, typologie, přednosti a omezení jednotlivých přístupů, fenomenologický popis emocí

Teorie emocí

- fyziologické
- evoluční
- behavioristické a aktivační
- psychoanalytické
- kognitivní (informační teorie)
- fenomenologické pojetí

Literatura:	strany č.	počet stran
Lidské emoce (povinná literatura)	7-234	227
Učebnice obecné ps. (povinná literatura)	386-442	56
Základy psychologie emocí (povinná literatura)	11-104 173-199	93 26
The Psychology of Emotion	111-124	13
Descartesův omyl...	116-139	23
Dějiny psychologie	457-484 308-311	27 3
Základy psychologie	413-453	40
Encyklopedie obecné psychologie	24-36	12

II. Motivace

- vymezení pojmu motivace - motiv, potřeba, pud, incentive, motivačně-emoční systém, vědomé a nevědomé motivace
- biologické a sociokulturní faktory motivace, příklady klasifikace motivů, motivy zajišťující přežití jednotlivce a druhu, stimulační, sociální, individuální psychické motivy, vývoj motivačních systémů, energetizace a usměřování chování, uspokojení
- autonomní motivační systémy – Allport, klasifikace potřeb – Murray, Maslow, přehled potřeb organismu, objektivní posouzení míry motivace
- principy motivace – homeostáza, stabilita já, kognitivní disonance...
- teorie motivace, základní přístupy: psychoanalytický (Freud), behavioristický, topologický, výkonový, sociálního učení, atribuční, humanistický...
- výkonová motivace (Murray, Lewin, McClelland) - aspirační úroveň, cílová a výkonová diskrepance, prožitek úspěchu a neúspěchu, diskrepanční teorie, efekt nedokončených úkolů
- frustrace - definice, vztah ke stresu, zdroje frustrace, frustrátor, způsoby řešení frustrační situace, Rosenzweig, vztah frustrace-agrese, Picture Frustration Study, frustrační tolerance
- agrese, psychický konflikt - definice, typy konfliktů, modely konfliktů – např. gradientový model, čočkový model
- stres v kontextu motivace
- obranné mechanismy (definice, funkce obranných mechanismů, typy obranných mechanismů)

Literatura:	strany č.	počet stran
Motivace lidského chování (povinná literatura)	5-167	162
Učebnice obecné ps. (povinná literatura)	319-385	66
Základy psychologie	454-496	42

III. Volní procesy

- definice vůle, historické pojetí vůle (Aristoteles, Tomáš Akvinský, Descartes, Wundt, Ach), základní znaky (aspekty) vůle, jednání (definice, jednání vs. chování), svoboda vůle, vůle jako osobnostní vlastnost, volní vlastnosti

Literatura:	strany č.	počet stran
Malá encyklopedie současné psychologie	313-318	5
Psychologie - poznej sám sebe	381-439	58
Americká psychologie znovuobjevila vůli (v ELFu)	1-2	2
Základy psychologie	521-522	1

IV. Emoce, motivace a vůle v kontextu osobnosti, v interakci s kognitivními procesy

Literatura:		
Základy psychologie emocí (povinná literatura)	105-127	22
Adekvátní lit. dle vlastního výběru		

Bodový systém hodnocení:

	maximální počet bodů	minimální počet bodů
zkouška	50	30
písemná práce	35	20
účast na seminářích	15	5
celkem	100	55

Poznámka:

K získání zápočtu musí student/ka dosáhnout minimálního počtu bodů v každém z úkolů.

Bodování účasti na seminářích: 15 bodů - účast na všech seminářích, 10 bodů - absence na jednom semináři, 5 bodů - absence na dvou seminářích. Při neúčasti vyšší než dvě absence, student nezískává minimální počet bodů, tj. nesplnil podmínky předmětu.

Celkové hodnocení:

A	100 – 94
B	93 – 88
C	87 – 80
D	79 – 70
E	69 – 55
F	nesplnění minimálního počtu bodů v některém z požadavků

Povinná literatura:

- Nakonečný, M. (2000): Lidské emoce. Praha, Academia.**
Nakonečný, M. (1996): Motivace lidského chování. Praha, Academia.
Plháková, A. (2004): Učebnice obecné psychologie. Praha, Academia.
Stuchlíková, I. (2002): Základy psychologie emocí. Praha, Portál.

Rozšiřující literatura:

Texty dostupné v „pdf“ formátu v systému ELF.

- Horváth, M.: Stres – dostupné v r.2007 v archivu článků na <http://www.zdravcentra.cz>
Smékal V.: Americká psychologie znovuobjevila vůli – nepublikovaný referát

Doporučená literatura:

- Atkinsonová, R. L. a kol. (1995): Psychologie. Praha, Victoria Publishing.
Baštecký J. , Šavlík J., Šimek J. (1993): Psychosomatická medicína. Grada Avicenum, Praha.
Benesch, (2001): Encyklopedický atlas psychologie. Praha, NLN.
Czako, M. a kol. (1982): Kapitoly zo všeobecnej psychológie - Emócie: kapitoly zo všeobecnej psychológie, Bratislava, SPN.
Corsini, R. J. ed. (1994). Encyclopedia of Psychology. 2nd ed. New York, John Willey & Sons.
Damasio, A.R. (1994) Descartesův omyl - Emoce, rozum a lidský mozek. Praha, Mladá Fronta.
Diamant, J., Černý, M., Študent, V. (1969): Emoce. Praha, SPN.
Fraisse, P. (1968): Emócie, in: Kapitoly z experimentálnej psychológie, Bratislava, SPN.
Goleman, D. (1997): Emoční inteligence. Praha, Columbus.
Hammond, K. R.: Úsudek ve stresu – překlad pro potřeby studentů psychologie ve studovně FSS
Hunt, M. (1999): Dějiny psychologie. Portál, Praha.
Hyhlík F., Nakonečný M. (1977): Malá encyklopedie současné psychologie. SPN, Praha.
Kolektiv autorů (1969): Emoce. Praha, SZN.
Machač, M., Macháčová, H., Hoskovec J. (1988): Emoce a výkonnost. Praha, SPN.
Madsen, K. B. (1972): Teorie motivace. Praha, Academia.
Madsen, K. B. (1979): Moderní teorie motivace. Praha, Academia.
Marek, A. M. (1992). Psychologie - poznej sám sebe. Olomouc.
Nakonečný, M. (1995): Encyklopedie obecné psychologie. Praha, Academia.
Nakonečný, N. (1998): Základy psychologie. Praha, Academia.
Strongman, K.T. (1996): The Psychology of Emotion. Christchurch, J.Wiley&Sons
Tegze, O., (2003): Neverbální komunikace. Praha, Computer Press.
Švancara, J. (1973): Psychologie emocí a motivace. Praha, SPN.
Vasiljuk, F. J. (1988): Psychologie prožívání. Praha, Panorama.

Harmonogram

Přednáška	Cvičení skupin A+B	Cvičení skupiny C+D
26.2. (lichý t. dle ISu)	26.2.	5.3.
12.3. (lichý t. dle ISu)	12.3.	19.3.
26.3. (lichý t. dle ISu)	23.3.	2.4.
16.4.	Odevzdání písemné práce	
16.4. (sudý t. dle ISu)	16.4.	23.4.
30.4. (sudý t. dle ISu)	30.4.	7.5.
14.5. (sudý t. dle ISu)	14.5.	...

+ další termíny (workshopů a dalších povinných úkolů) v systému ELF